

Przemysław Gorzelak

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt. :

Pedagog jako świadek rozwoju - stronę psychopedagogiki resocjalizacji jako pedagogiki alternatywnej.

Rozprawa powstała w wyniku *refleksji bazującej na praktyce* własnej autora o niewystarczalności tradycyjnych podejść pedagogicznych w pomocy więźniom i osobom w *moratorium rozwojowym*. Wykorzystuje w tym celu podejście krytyczne, alternatywne oraz twórcze do oddziaływań w więzieniu i po nim. Celem pracy jest wskazanie strategicznych przesłanek kształtowania nowej relacji resocjalizacyjnej. W oparciu o podejście heurystyczne poszukiwano krytycznych ujęć komunikacji i sytuacji rozumienia *traumy rozwojowej*, jakiej na przykład doświadczyli więźniowie. Cechą pracy jest alternatywne myślenie o psychoterapii i psychopedagogice, wykorzystanie idei *twórczej resocjalizacji* oraz humanistycznych dążeń pedagogice resocjalizacyjnej. Główne obszary badawcze skupiają się na sferach: sytuacji komunikacyjnych, uwikłań tożsamościowych oraz strukturalnej i dialektycznej pomocy. Autor analizuje uwarunkowania rozwoju w obliczu *kryzysu egzystencjalnego* więźnia. Zobrazował wyzwania oporu na tle *antystruktur oporu* (w środowisku więźnia). Praca zawiera opis więziennej rzeczywistości i na jej tle odsłania główne wektory działania pomocowego jako: rozwój i towarzyszenie oporowi wobec udzielanej pomocy odwołując się do zjawiska przekornej egzystencji. Przeszkody interakcyjne jakie natrafia świadek rozwoju dla świadectwa dotyczą aspektów psychogenetycznych i wynikają z doświadczonej przez adresata traumy.

Rozprawa wskazuje tu na osobiste doświadczenia autora dotyczące wykonywania diagnozy wspierającej w ośrodkach diagnostycznych Służby Więziennej oraz wyjaśnia funkcję ocen postępów w resocjalizacji. *Dwoistość - moratorium versus kryzys motywacyjny* – ukazuje złożoność problemu pozyskania adresata świadectwa do zmiany. Więzienie tworzy sytuację moratorium rozwojowego. Wynikiem poszukiwań jest normatywny, psychopedagogiczny *projekt świadka rozwoju* więźnia. Ważnym etapem tych poszukiwań było odwołanie się do towarzyszenia w rozwoju jako ignacjańskiej praktyki *troski osobowej*, która daje szansę pozyskania adresata do zaangażowania w swój rozwój. Omówiono wybrane zastosowania towarzyszenia w rozwoju oraz praktyki świadectwa (dialog motywujący, animacja, kwalifikowana wędrówka, przymierze narracyjne). Omówione praktyki zostały ukazane w świetle podstaw neuropsychologicznych (aspekt *mentalizacji*). Pracę kończy refleksja

badawcza nad przymierzem stanowiącym relację rozwojową – ujmująca strukturę zasad-procesów-praktyk. Są to zasady: alternatywności, dwoistości, wiarygodności, *rekognicji*. *Oksymoroniczna* struktura praktyki świadectwa charakteryzuje się *versualnością procesów* psychologicznych, które zapewniają wielopoziomowe oddziaływanie i zarazem indywidualizują proces relacji świadka i jego adresata: rozwój poprzez opór, istotny i egzystencjalny, wymagająca troska, otwieranie czasoprzestrzeni, interweniujący dialog. *Antropologia świadka* rozwoju jest ostatecznym podsumowaniem dociekań zawartych w pracy. W rozdziałach kończących pracę znajduje się retrospekcji głównych wątków teoretycznych oraz definicje zakresów pedagogiki: towarzyszenia, świadectwa oraz świadka. Odkryte znaczenie świadectwa rozwojowego polega na tworzeniu warunków, aby adresat mógł zobaczyć to co ukryte, morytoryjne, zapomniane, ale znaczące. Jest drogą rozpoznania wzajemnego poprzez znaki i świadectwa. Podkreślono, że akty świadectwa rozwojowego są głęboko zakorzenione w tradycji kulturowej, przeciwstawianej współczesnym technologiom społecznym skutkującym *kolonizowaniem* prywatnego świata relacji. Tak rozumiane świadectwo rozwojowe jest elementem antropologii świadka stanowiąc ważny etap procesów kształtowania się oraz rozwoju osobowego i moralnego jego adresatów.

Zakresy sformułowanych definicji dotyczą: tworzenia relacji świadka i adresata, formowania się świadectwa oraz formacji samego świadka (świadectwo jest narzędziem, natomiast relacja towarzyszenia - płaszczyzną działania świadka). Pedagogika świadectwa ukazuje świadka jako podmiot *doświadczenia egzystencjalnie istotnego* - kerygmatycznego, które stało się wcześniej jego udziałem. Motywem podjęcia się towarzyszenia więźniowi jest treść tego animującego doświadczenia egzystencjalnego tworząca ostatecznie misję: „my nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli”. Dotychczasowe ujęcia pedagogiki świadectwa zajmowały się jedynie problemem zaangażowania w spotkanie z byłym więźniem i afirmującego towarzyszenia odwołującego się do *samorealizacji* adresata. W rozprawie ukazano konieczny aspekt rozwojowy świadectwa wykorzystujący animującą interwencję. Stanowi ona dynamiczne przymierze świadka i adresata, które poprzez świadectwo pomaga zobaczyć adresatowi wybrane *zadanie dalekie* jako własny cel troski o siebie. Wówczas synteza doświadczenia osobowego adresata, uprzedmiotowienie intencjonalności i rozwijanie swojej formacji daje szansę stawania się świadkiem rozwoju i *autotranscendencji* własnego życia dla ludzi spotykanych na drodze życia.